

СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА І ФАРМАЦІЯ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Рекомендована д. фарм. н., професором Є. В. Гладухом

УДК 15.1.003.1-082:355:614.2:338.45

ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ МЕДИЧНИХ ВІЙСЬКОВИХ АПТЕЧОК, ЯКІ ЗНАХОДЯТЬСЯ НА ОЗБРОЄННІ В АРМІЯХ РІЗНИХ КРАЇН

Р. В. Сагайдак-Нікітюк, В. І. Бандура

Національний фармацевтичний університет, м. Харків. E-mail: adm@nuph.edu.ua

В умовах загострення бойових дій у зоні АТО виникла потреба в своєчасному забезпеченні військовослужбовців сучасними ліками. Метою статті є дослідження складу медичних військових аптечок, які знаходяться на озброєнні в арміях різних країн, виявлення їх переваг і недоліків. Досліджено склад військових медичних аптечок армії США, Ізраїлю, Російської Федерації та України. Визначено, що склад аптечки медичної військової має враховувати географічну, топографічну, кліматичну, демографічну та культурну різноманітність бойових дій; специфічні епідеміологічні умови, розбіжність у національних стандартах підготовки, обладнання та проведення лікарських процедур і оперативного забезпечення.

Ключові слова: аптечка військова медична, військовослужбовець, організація фармацевтичного забезпечення, лікарський засіб, вибір медичного призначення.

Постанова проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Забезпечення населення доступними лікарськими засобами (ЛЗ) та виробами медичного призначення (ВМП) є однією з найскладніших проблем в охороні здоров'я будь-якої країни.

Ринкові реформи, що відбуваються в усіх сферах охорони здоров'я України, та їх недостатнє фінансування, а також серйозні зміни

на фармацевтичному ринку (збільшення кількості ЛП, представлених на ринку, недосконалість державної системи закупівель ЛЗ і системи професійної інформації про них та ін.) є важливими факторами, що впливають на організацію фармацевтичного забезпечення і, як наслідок, на показники здоров'я населення і військовослужбовців в Україні.

Відповідно до військово-медичної доктрини України медичне забезпечення особового складу формувань, частин (підрозділів) Збройних сил України, що беруть участь в антитерористичній операції (АТО), здійснюється штатними силами і засобами медичної служби цих частин та військово-медичними

Р. В. Сагайдак-Нікітюк – доктор фарм. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Національного фармацевтичного університету (м. Харків)

закладами відповідно до існуючої схеми лікувально-евакуаційного забезпечення [8, 10]. При цьому допомога пораненим і хворим військовослужбовцям на блокпостах і в базових таборах надається своєчасно з подальшою евакуацією в лікувальні заклади для надання спеціалізованої медичної допомоги та реабілітації.

Якість організації цього процесу залежить від доступності ЛЗ і ВМП та їх раціонального використання на всіх етапах обігу, що обумовлюється регламентацією процесу фармацевтичного забезпечення військовослужбовців, організацією системи закупівель препаратів для покриття потреб армії, підготовкою та інформованістю фахівців з питань їх використання та ін. [2, 4, 12].

У зв'язку з цим сьогодні дослідження, спрямовані на вдосконалення організації фармацевтичного забезпечення військовослужбовців і раціональне використання ЛЗ в армії України, набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями, пов'язаними з дослідженням фармацевтичного забезпечення військовослужбовців, займалися О. П. Шматенко, С. Г. Убогов, Л. Б. Мазур, М. І. Бадюк, Р. Л. Притула та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На період проведення АТО кожен військовослужбовець забезпечується пакетом перев'язувальним індивідуальним у кількості 2 шт., кровоспинним медичним джгутом і знеболювальним засобом. У складі перев'язувального пакета відсутні гемостатичні ЛЗ, а вітчизняний джгут військовослужбовець не може накласти собі самостійно. При цьому найважливішою проблемою є забезпечення наявності в аптечках військовослужбовців опіоїдних анальгетиків [11]. Виробництво знеболювальних ЛЗ (буторфанолу тартрату) на сьогоднішній день здійснюється такими підприємствами, як ПрАТ «ФФ «Віола» (м. Запоріжжя), АТЗТ «Інтермедсервіс» (м. Київ), ПАТ «Ексимед» (м. Київ), ТОВ «Ліфар» (м. Київ) і ПрАТ «АВ-Фарма» (м. Київ), але вони виробляють препарати для оснащення аптечок медичних автомобільних. Для потреб армії препарат вироблявся на ТОВ «Концерн «Стирол» (м. Горлівка), тому виникли певні ускладнення з виробництвом і доставкою

цих препаратів, викликані проведенням бойових дій на території Донецької області. Незважаючи на це, закупівля імпортованих опіоїдних ЛЗ для потреб армії не здійснюється, бо не з'ясовано відомство, яке буде займатися закупівлею ліків для медичних військових аптечок [6-7]. Крім того, важливою проблемою забезпечення військовослужбовців є відсутність відповідних регуляторних актів, які регламентують склад аптечки військової медичної [6-7]. Ще однією проблемою, пов'язаною із забезпеченням військовослужбовців ЛЗ, є відсутність дієвого інструменту проведення тендерів щодо закупівлі медичних військових аптечок [11]. Також проблемою є висока вартість функціональної військової медичної аптечки, яка, за даними благодійних фондів [4, 11], може становити близько 100-150 дол. США, що унеможливує забезпечення військовослужбовців сучасними ЛЗ і ВМП через скрутний економічний стан у країні. Наступна проблема – відсутність реєстрації в Україні ЛЗ, необхідних при наданні першої невідкладної допомоги військовослужбовцям (наприклад, кровоспинного засобу Quick Clot Combat Gauze Z-Fold) [7, 9].

Формулювання цілей статті. Відомо, що надання медичної допомоги пораненим військовослужбовцям у перші півгодини з моменту їх ураження знижує вірогідність смерті в 3 рази [4, 8, 9]. Це й зумовлює необхідність оптимізації складу медичної військової аптечки, особливо в умовах проведення АТО і виникнення небезпечних ситуацій.

Викладення основного матеріалу дослідження. На підставі проведених досліджень літературних джерел та Internet-ресурсів і досвіду військових лікарів і військовослужбовців, які брали участь у миротворчих місіях й АТО, визначено, що аптечка медична військова – це набір ЛЗ і ВМП, призначених для надання першої медичної допомоги при пораненнях військовослужбовців. Вміст і розмір аптечки медичної військової залежить від умов надання допомоги, характеру захворювання і травм, кількості постраждалих, яким може бути потрібна допомога.

Протягом тривалого часу відповідно до ГОСТ 23267-78 «Аптечки индивидуальные. Технические условия» застосовувалася

Рис. 1. Аптечка індивідуальна AI-2

аптечка індивідуальна AI-2 [1], яка вже морально застаріла та знята з виробництва і використання. Вона була розроблена як штатний засіб першої медичної допомоги для силових структур і сил цивільної оборони в СРСР. В умовах тотального військового конфлікту із застосуванням зброї масового ураження повинна була роздаватися цивільному населенню в зонах, близьких до вогнищ ураження. Аптечка індивідуальна AI-2 виглядає як яскраво-помаранчева пластикова коробочка розміром 9×10×2 см з написом «Аптечка індивідуальна», хрестом у колі та виступами для утримання, всередині якої знаходиться кілька осередків для ліків, пенали з ЛЗ та ін. (рис. 1) [1].

Аптечка AI-2 містить: знеболювальний засіб – 0,2% розчин буторфанолу тартрату по 1,0 мл у шприц-тюбику; радіопротектор – засіб для профілактики радіаційного ураження щитоподібної залози – калію йодид у таблетках по 0,25 мг № 10; протибактеріальний засіб – норфлуксацин у таблетках по 0,2 г № 12; засіб для знезараження питної води – аква tabs у таблетках № 10; ентеросорбент – вугілля активоване в таблетках по 0,25 г № 10; протиблювотний засіб – метоклопрамід у таблетках по 0,01 г № 10; бинт стерильний (5 м×10 см), пластрин бактерицидний.

Недоліками аптечки AI-2 є: оснащення радіопротектором лише для захисту щитоподібної залози; відсутність сучасних більш потужних і безпечних знеболювальних, протибактеріальних, протиблювотних засобів; відсутність профілактичного антитоту фосфороорганічних речовин і знеболювального засобу у формі аутоін'єктора одноразового використання.

Рис. 2. Аптечка індивідуальна AI-3-1BC

Аптечка AI-2 заборонена до використання в Росії відповідно до листа Міністерства охорони здоров'я Російської Федерації від 03.06.2014 р. № 14-3/10/2-4031 «О прекращении обращения аптечки индивидуальной» [5].

Сьогодні в Росії застосовується аптечка індивідуальна для військовослужбовців AI-3-1BC, затверджена наказом начальника тилу Збройних сил Російської Федерації від 28.07.2003 р. № 46 «О принятии на снабжение Вооруженных Сил Российской Федерации аптечки индивидуальной носимой для военнослужащих AI-3-1 BC» [5].

Аптечка індивідуальна AI-3-1BC являє собою комплексний засіб для надання невідкладної допомоги в порядку само- та взаємодопомоги при пораненнях і опіках у бойових умовах (рис. 2). Вона містить універсальний комплект індивідуальних засобів першої медичної допомоги (6 (12) позицій) і призначена для розміщення, зберігання і перенесення ЛЗ і ВМП, необхідних для надання першої медичної само- та взаємодопомоги і використання військовослужбовцями.

Базова комплектація аптечки індивідуальної AI-3-1BC: знеболювальний засіб (промедол) по 1 мл у шприц-тюбику (2 шт.); перев'язувальний пакет індивідуальний типу АВ-3 (1 шт.); джгут кровоспинний (1 шт.); антидот при отруєнні фосфороорганічними речовинами – афін, будоксим; радіозахисний

Рис. 3. Аптечка медична військова універсальна

засіб – цистамін; антибіотик – доксициклін; протиблювотний засіб – етаперазин (диметкарб); чохол матерчатий із камуфляжним забарвленням та кріпленням до ременя поясного [5].

Усі солдати армії США мають два найпростіших набори для обробки ран (вхідного та вихідного отвору) в польових умовах, що знаходяться в кишені на лямках рюкзака або приклеєні липкою стрічкою до зброї [3].

Військовослужбовцям усіх родів військ армії США, крім того, видається ще й аптечка першої допомоги. Вона являє собою пластмасову коробку «Аптечка першої допомоги» і містить набір препаратів для здійснення першої медичної допомоги: йод, пов'язка для очей із маззю, пластир, трикутна косинка для підтримки пораненої руки, набір для обробки рани в польових умовах, таблетки для очищення води, мазь для губ і тампони, картка з інструкцією виконання штучного дихання «з рота в рот». Окремо у спеціальних пластмасових коробочках зберігаються знеболювальні таблетки [3].

Дослідженням програми США Combat Lifesaver (спасіння життя у бою) визначено, що традиційно до аптечки санітарів сухопутних військ США входять: нетравматичні компактні ножиці; атропін (розчин для ін'єкцій у шприці з голкою); діазепам (розчин для ін'єкцій у шприці з голкою); комплект для внутрішньовенних ін'єкцій та інфузій; назофарингеальна трубка для прочищення дихальних шляхів; різні медичні вироби для припинення кровотечі: еластичний бандаж,

кровоспинний бинт, стискальна пов'язка, рулонні пластири на тканинній основі, скотч для фіксації, джгут для застосування під час бойових дій, який можна накласти однією рукою за 10-30 с, гемостатик Quick Clot Combat Gauze Z-Fold; герметична оклюзійна пов'язка для закриття дефекту в стінці грудної клітки при відкритому пневмотораксі; пункційна голка для декомпресії плевральної порожнини [3]. До додаткових медикаментів належать фізіологічний розчин морфію, таблетки пеніциліну, скальпель і леза, дужки для накладення швів і таблетки від розладів шлунка. Перевагою медичної військової аптечки армії США є те, що солдат може самостійно поповнювати її вміст згідно з очікуваними потребами при виконанні певних завдань.

Медична військова аптечка Ізраїлю містить: універсальний стерильний перев'язувальний пакет-бандаж (Israeli Battle Dressing) для припинення кровотечі при травмах і пораненнях у вигляді стерильної неадгезивної серветки, прикріпленої до еластичного бинта, з петлею на кінці, аплікатором-фіксатором для регулювання тиску на рану, засувкою і системою поступового розмотування бинта, у вакуумній упаковці; рукавички; розчин електролітів (500 мл); засіб для пероральної регідратації; спиртовий антисептик; пов'язку з повідон-йодом [13]. Перевагою аплікатора, що застосовується в армії Ізраїлю, є можливість його самостійного застосування й використання як перев'язувального матеріалу і кровоспинного джгута.

Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 19.08.2014 р. № 1087 в Україні існує 4 види аптечки медичної військової: індивідуальна (для надання першої медичної допомоги військовослужбовцям – 1-2 особам); для підрозділів спеціального призначення (для надання першої медичної допомоги військовим підрозділам спеціального призначення – 3-8 особам); універсальна (для надання першої медичної допомоги військовослужбовцям, які перебувають у надзвичайних умовах – 3-5 особам); загального призначення (для надання першої невідкладної медичної допомоги військовослужбовцям – 3-5 особам) (рис. 3) [9].

До складу аптечки медичної військової універсальної, що використовується сьогодні українською армією, входять: пакети перев'язувальні медичні стерильні першої допомоги з однією подушечкою або пакет перев'язувальний медичний першої допомоги (2 од.); джгути кровоспинні (1 од.); пластирі бактерицидні IGAR або пластирі медичні (Леотранс, Леодерм, Леопласт, Леопласт білий, Леосан, Лео-айд), пластирі медичні (Леопор, Леопед, Леобант, Леофікс, Medical plasters) або пластирі медичні фіксувальні Silkofix (1 од.); серветки медичні (серветки медичні атравматичні з фурагіном) або серветки для обробки ран (серветки антисептичні для обробки ран з фурагіном) (2 од.); гентаксан порошок для зовнішнього застосування по 2 г або 5 г у пластиковому флаконі, скляному флаконі-крапельниці або стрептоцид мазь 10 % по 25 г у тубі (1 од.); налбуфін-фармекс, розчин для ін'єкцій, 10 мг/мл по 2 мл у попередньо заповнених шприцах № 1, 5, налбуфін, розчин для ін'єкцій, 10 мг/мл по 1 мл або буторфанолу тартрат, розчин для ін'єкцій 0,2% (1 од.); ципрофлоксацин, таблетки вкриті оболонкою по 500 мг № 10 (1 од.); рукавички медичні латексні оглядові стерильні «ІГАР» або рукавички хірургічні медичні латексні «Білосніжка» (1 од.); засоби кровоспинні медичні стерильні (гемостатики) (1 од.); футляр, картонна упаковка, сумка або термопакет (1 од.).

Ці складові аптечки забезпечують мінімальну і достатню самопомогу для запобігання больовому шоку від уражень, усунення

спазмів, припинення складної кровотечі, фіксацію матеріалу або язика від западання.

Висновки і перспективи подальших досліджень

1. Досліджено актуальність оптимізації складу аптечки військової медичної, що дозволить значно знизити смертність військовослужбовців, і сформульовані основні проблеми забезпечення військовослужбовців сучасними лікарськими засобами.

2. Запропоновано визначення дефініції «аптечка медична військова», що являє собою набір лікарських засобів і виробів медичного призначення, призначених для надання першої медичної допомоги при пораненнях військовослужбовців.

3. Розглянуто склад аптечок індивідуальної АІ-2 та АІ-3-1Вс, виявлено їх недоліки і проведено аналіз базової комплектації.

4. Проаналізовано забезпечення ліками військослужбовців США та Ізраїлю, на підставі чого виявлені їх основні переваги та недоліки.

5. Проаналізовано види аптечки медичної військової, що знаходяться на озброєнні військовослужбовців України: індивідуальна; для підрозділів спеціального призначення; універсальна; загального призначення. Досліджено склад цих аптечок.

Отже, склад аптечки медичної військової має забезпечувати спасіння життя і насправді знижувати смертність військових. При цьому вона не може бути уніфікованою, оскільки має враховувати географічну, топографічну, кліматичну, демографічну та культурну різноманітність бойових дій; специфічні епідеміологічні умови, що переважають у певній місцевості; розбіжність у національних стандартах підготовки, обладнання та проведення лікувальних процедур і оперативного забезпечення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Аптечки индивидуальные. Технические условия : ГОСТ 23267-78. – Офиц. изд. – М. : Издательство стандартов, 1979. – 12 с.
2. Булах О. Ю. Дослідження санітарних втрат Збройних сил України та напрямів оптимізації медичного забезпечення

- в ході антитерористичної операції / О. Ю. Булах, В. І. Стриженко // Сучасні аспекти військової медицини : зб. пр. ГВКГ МО України. – К., 2015. – Вип. 22, Ч. 1. – С. 15-25.
3. Индивидуальная аптечка первой помощи в американской армии // Военный сайт Best Army. Сайт об армии, оружии и военной технике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.best-army.ru/archives/1416>
 4. К вопросу о составе индивидуального медицинского оснащения военнослужащих / Д. В. Евхута, В. Г. Богдан, А. Л. Стринкевич, С. А. Савчанчик // Военная медицина. – 2015. – № 3. – С. 40-41.
 5. О принятии на снабжение Вооруженных Сил Российской Федерации аптечки индивидуальной носимой для военнослужащих АИ-3-1 вс [Электронный ресурс] / Федеральная служба Тыла Вооруженных Сил Российской Федерации: приказ № 46 от 28.07.2003 г. – Офиц. изд. – Режим доступа : <http://pda.mil.ru/>
 6. Офіційний сайт Міністерства оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/>
 7. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>
 8. Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей : Закон України від 15.06.2004 р. № 1763-IV.
 9. Про державну реєстрацію (перереєстрацію) медичних виробів та внесення змін у реєстраційні матеріали [Електронний ресурс] / М-во охорони здоров'я України. – Офіц. вид. – К. : МОЗ України, 2014. – (Нормативний документ МОЗ України. Наказ від 19.08.2014 р. № 1087). – Режим доступу: http://uphiq.org/service/dfc/dfc_578_2014 – Назва з титул. екрана.
 10. Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Про військово-медичну доктрину України» : постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 51. – Ст. 477.
 11. Чудутова Л. Військова аптечка: що має входити до її складу / Л. Чудутова [Електронний ресурс] // Аптека. – 2014. – № 951 (30). – Режим доступу : <http://www.apteka.ua>
 12. Шматенко О. П. До питання забезпечення військово-медичної служби препаратами спеціального призначення / О. П. Шматенко, Н. І. Хомутецька, П. С. Сирота та ін. // Здобутки та перспективи управління фармацевтичною системою : зб. матеріалів наук.-практ. конф. з міжнарод. участю, присвяч. 50-літтю створення каф. орг. та економіки фармації Львів. нац. мед. ун-ту ім. Д. Галицького (Львів, 25-26 верес. 2014 р.). – Львів : Растр-7, 2014. – С. 182-183.
 13. ІФАК – аптечка бойцов АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://day-omega.com/?p=3571>

REFERENCES

1. Aptechki individual'nye. Tekhnicheskie usloviya [First-aid kits individual. Specifications]. GOST 23267-78. Moscow: Standards Publishing House, 1979. – 12 p.
2. Bulakh O. Y., Stryzhenko V. I. Suchasni aspekty viys'kovoi medytsyny. 2015; (1): 15-25.
3. Individual first aid kit in the U.S. army // Military website Best Army [Internet]. – Available from: <http://www.best-army.ru/archives/1416>
4. Evkhuta D. V., Bohdan V. H., Strynkevych A. L., Savchanchyk S. A. Voennaia medytsyna. 2015; (3): 40-41.
5. O prinyatii na snabzhenie Vooruzhyonnykh Sil Rossiyskoy Federatsii aptechki individual'noy nosimoy dlya voennosluzhaschukh AI-3-1 vs [[Internet]. – Available from: <http://pda.mil.ru/>
6. Official website of the Ministry of Defense of Ukraine [Internet]. – Available from: <http://www.mil.gov.ua/>
7. Official website of the Ministry of Health of Ukraine [Internet]. – Available from: <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>
8. Zakon Ukrainy. Pro derzhavni harantii sotsial'noho zakhystu viys'kovosluzhbovtziv, iaki zvil'naiut'sia iz sluzhby u zv'iazku z reformuvanniam Zbroynykh Syl Ukrainy, ta chleniv ikhnikh simey. № 1763-IV; 15.06.2004.
9. Pro derzhavnu reyestratsiyu (perereyestratsiyu) medychnykh vyrobiv ta vnesennya

- zmin u reestratsiyni materialy [Internet] / Ministry of Health of Ukraine. – Official ed. – K., 2014. – (Normatyvnyi document MOZ Ukrainy. Nakaz vid 19.08.2014 № 1087). – Available from: http://uphiq.org/service/dfc/dfc_578_2014 http://uphiq.org/service/dfc/dfc_578_2014
10. Pro Rekomendatsii parlaments'kykh slukhan' na temu: "Pro viys'kovo-medychnu doktrynu Ukrainy" : postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR). 2015; (51): 477.
 11. Chudutova L. Viys'kova aptechka: schyo maye vkhodyty do yiyi skladu [Internet] // Apteka. – 2014. – № 951 (30). – Available from: <http://www.apteka.ua>
 12. Shmatenko O. P., Khomutets'ka N. I., Syrota P. S., Rudenko O. M., Snizhyns'ky S. P. To the question of providing military-medical service with medicines of a special purpose. In: Achievements and prospects of management of pharmaceutical system. Proceedings of the academic and research conference; 2014 Sept 25-26; Lviv (Ukraine): № 7, 2014. – P. 182-183.
 13. IFAK – aptechka boytsov ATO [Internet] – Available from: <http://day-omega.com/?p=3571>

УДК 15.1.003.1-082:355:614.2:338.45

ИССЛЕДОВАНИЕ СОСТАВА МЕДИЦИНСКИХ ВОЕННЫХ АПТЕЧЕК, НАХОДЯЩИХСЯ НА ВООРУЖЕНИИ В АРМИЯХ РАЗНЫХ СТРАН

Р. В. Сагайдак-Никитюк, В. И. Бандура

В условиях обострения боевых действий в зоне АТО возникла необходимость в своевременном обеспечении военнослужащих современными лекарствами. Целью статьи является исследование состава медицинских военных аптечек, находящихся на вооружении в армиях разных стран, выявлены их преимущества и недостатки. Исследован состав военных медицинских аптечек армии США, Израиля, Российской Федерации и Украины. Определено, что состав аптечки медицинской военной должен учитывать географическое, топографическое, климатическое, демографическое и культурное многообразие боевых действий; специфические эпидемиологические условия, расхождения в национальных стандартах подготовки, оборудования и проведения лечебных процедур и оперативного обеспечения.

Ключевые слова: аптечка военная медицинская, военнослужащий, организация фармацевтического обеспечения, лекарственное средство, изделие медицинского назначения.

UDC 15.1.003.1-082:355:614.2:338.45

THE STUDY OF THE COMPOSITION OF THE MILITARY MEDICAL KITS THAT ARE IN SERVICE IN THE ARMIES OF DIFFERENT COUNTRIES

R. V. Sahaidak-Nikityuk, V. I. Bandura

In the conditions of escalation of armed hostilities in the ATO area there is a need in the timely provision of servicemen by modern medicines. The aim of the article is to study the composition of military medical kits that are in service in the armies of different countries, identify their advantages and disadvantages. The composition of the military medical kits of the armies in the USA, Israel, the Russian Federation and Ukraine has been studied. It has been determined that the composition of the military medical first aid kits should consider the geographic, topographic, climatic, demographic and cultural diversity of hostilities; specific epidemiological conditions, the divergence in national standards of preparation, equipment and carrying out of treatment procedures and operational support.

Key words: military medical kit, serviceman, organization of pharmaceutical provision, medicine, medical product.